

**Europaudvalget
EU-konsulent**

Til: Udvalgets medlemmer og stedfortrædere

Dato: 8. december 2009

Lissabontraktatens ændringer af politikområder under Folketingets fagudvalg¹

Lissabontraktaten trådte i kraft den 1. december 2009. Denne note giver et overblik over Lissabontraktatens væsentligste ændringer af traktatgrundlaget, som har betydning for arbejdet med EU-sagerne i Folketingets fagudvalg. Dermed fokuseres på **ændringerne i EU's politikområder** under fagudvalgenes respektive kompetenceområder, og særligt på **ændringerne af beslutningsprocedurerne**. For en generel gennemgang af Lissabontraktaten og de institutionelle ændringer henvises til [EU-note - E 8 af 6. december 2007](#), som er optrykt som bilag i EU-Oplysningens sammenskrevne udgave af Lissabontraktaten (s. 382).

Det bemærkes, at der i noten **ikke tages stilling til**, om ændringer i traktatgrundlaget indebærer **overgivelse af suverænitæt**. Herom henvises til Justitsministeriets § 20-redegørelse fra december 2007.

Noten beskriver Lissabontraktatens ændringer i de politikområder, der hører under følgende fagudvalg i Folketinget (i parentes er angivet de emneområder, der ændres eller berøres med Lissabontraktaten):

- **Det Enerkipolitiske Udvalg (energipolitikken)..... 2**

¹ Denne note er en opdateret udgave af EU-note E 25 af 31. marts 2008.

- Erhvervsudvalget (<i>indre marked, intellektuelle ejendomsrettigheder, turisme</i>)	4
- Finansudvalget (<i>budgettet, eurosamarbejdet</i>)	8
- Forsvarsudvalget (<i>den fælles sikkerheds- og forsvarspolitik</i>)	10
- Kirkeudvalget (<i>respekt af kirkers status m.v.</i>)	12
- Kulturudvalget (<i>kultur, sport</i>)	13
- Miljø- og Planlægningsudvalget (<i>miljøpolitikken</i>)	14
- Retsudvalget (<i>retlige og indre anliggender, beskyttelse af personoplysninger, grænsekontrol, dyrevelfærd</i>)	15
- Socialudvalget (<i>social tryghed for vandrende arbejdstagere</i>)	21
- Sundhedsudvalget (<i>folkesundhed</i>)	23
- Trafikudvalget (<i>transportpolitikken</i>)	24
- Uddannelsesudvalget (<i>uddannelsespolitikken</i>)	25
- Det Udenrigspolitiske Nævn (<i>fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik, fælles sikkerheds- og forsvarspolitik</i>)	26
- Udenrigsudvalget (<i>fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik, udviklingssamarbejde og humanitær bistand</i>)	30
- Udvalget for Fødevarer, Landbrug og fiskeri (<i>landbrug, fiskeri, dyrevelfærd</i>)	33
- Udvalget for Udlændinge og Integrationspolitik (<i>retlige og indre anliggender fvsa. asyl og indvandring</i>)	35
- Udvalget for Videnskab og Teknologi (<i>forskning, rumpolitik</i>)	37

Lissabontraktaten skønnes ikke at medføre væsentlige ændringer af EU-politikområderne under de øvrige fagudvalgs sagsområder.

For så vidt angår henvisningerne til Lissabontraktatens artikler bemærkes for god ordens skyld, at Lissabontraktaten er en ændringstraktat, som ændrer i hhv. traktaten om Den Europæiske Union og i traktaten for de Europæiske Fællesskaber, idet sidstnævnte med Lissabontraktatens ændrer navn til "traktaten om Unionens funktionsmåde". I den forbindelse benyttes følgende forkortelser i fodnoterne:

TEU= Traktaten om Den Europæiske Union

TEUF= Traktaten om Den Europæiske Unions Funktionsmåde.

* * *

Det Energipolitiske udvalg

Udvalgets sagsområder: *Energiplanlægning og energiforsyning, herunder efterforskning, indvinding, tilførsel, produktion og anvendelse af kulbrinter,*

vedvarende energi og energibesparelser samt ejerforhold, placering og sikkerhed m.h.t. energianlæg.

Energipolitikken

Med Lissabontraktaten får energipolitikken sit helt **eget retsgrundlag**².

EU har hidtil kunne vedtage lovgivning på energiområdet med hjemmel i en række bestemmelser i EF-traktaten³.

Udover at indføre en hjemmel præciserer Lissabontraktaten også **målsætningerne** for EU's energipolitik, som er:

- a) at sikre **energimarkedets funktion**
- b) at sikre **energiforsyningsikkerheden** i Unionen
- c) at fremme **energieffektivitet** og energibesparelser samt udvikling af nye og vedvarende energikilder
- d) at fremme **sammenkobling af energinet**.

Disse målsætninger skal gennemføres "i en ånd af solidaritet mellem medlemsstaterne".

EU kan træffe de nødvendige foranstaltninger for at nå disse målsætninger. I den forbindelse præciseres det dog, at EU-foranstaltningerne **ikke berører medlemsstaternes ret** til selv at fastsætte betingelserne for udnyttelse af deres energiressourcer, deres valg mellem forskellige energikilder og den generelle sammensætning af deres energiforsyning. Det bemærkes, at foranstaltninger vedr. atomenergi fortsat hører under Euratom-traktaten. Desuden gælder EU's kompetence på området med forbehold for traktaternes øvrige bestemmelser, hvorved forstås, at den nye kompetence ikke griber ind i de beføjelser, der er på andre politikområder (f.eks. på miljøområdet).

Lissabontraktaten indfører også en præcisering i **afsnittet om den økonomiske politik**, idet det tilføjes, at beføjelsen til at træffe foranstaltninger til afhjælpning af forsyningsvanskeligheder særligt gælder i forhold til energiområdet⁴. Præciseringen skaber ikke en hjemmel til at træffe nye foranstaltninger, som ikke kunne træffes før, men kan dog tillægges en vis politisk signalværdi om prioriteringen af energiområdet.

² Jf. artikel 194 i TEUF.

³ EF-traktatens artikel 308 (foranstaltninger uden specifikt retsgrundlag i traktaten), artikel 95 (harmonisering i det indre marked), artikel 155 og 156 (transeuropæiske netværk) og artikel 175 (miljøpolitik).

⁴ Jf. artikel 122 i TEUF.

Den nye hjemmelbestemmelse **ændrer også lovgivningsprocedurerne** på energiområdet, idet alle foranstaltninger inden for energiområdet fremover skal træffes efter **den almindelige lovgivningsprocedure**, dvs. af Europa-Parlamentet og Rådet, og med kvalificeret flertal i Rådet. Den almindelige lovgivningsprocedure svarer i hovedsagen til den fælles beslutningsprocedure, som hidtil har været gældende.

På de områder, hvor EU-lovgivning tidligere blev vedtaget efter den særlige hjemmelsbestemmelse om lovgivning uden specifikt hjemmelsgrundlag⁵, vil man således gå fra enstemmighed til kvalificeret flertal i Rådet, og Europa-Parlamentet vil fremover blive inddraget som medlovgiver.

På andre områder, hvor retsakter tidligere blev truffet efter den fælles beslutningsprocedure, medfører overgangen til den almindelige lovgivningsprocedure ingen væsentlige ændringer.⁶

Det kan i øvrigt nævnes, at Lissabontraktaten også ændrer **formålsbestemmelsen om miljøpolitikken**, idet det tilføjes, at EU's målsætninger om at fremme internationalt samarbejde om miljøproblemer **navnlig omfatter bekæmpelse af klimaforandringer**⁷. Der er alene tale om en tydeliggørelse af en problemstilling inden for et eksisterende EU-politikområde, idet klimapolitikken hidtil har været en integreret del af EU's miljøpolitik.

Endelig præciseres det i de indledende bestemmelser til traktaten om Unionens funktionsmåde, at energi er et område med **delt kompetence** mellem Unionen og EU-landene⁸. Det er det også efter de tidligere traktater, men det angives først nu i traktatgrundlaget.

* * *

Erhvervsudvalget

Udvalgets sagsområder: *handel, håndværk, industri, søfart, turisme og den finansielle sektor samt selskabslovgivning, regnskab og revision, valutaloggivning, prislovgivning, næringslovgivning, konkurrencelovgivning, patenter, varemærker og mønstre, erhvervsfremme, erhvervsstøtte m.v.*

⁵ EF-traktatens artikel 308.

⁶ EF-traktatens artikel 95 (indre marked) eller artikel 175 (miljø).

⁷ Jf. artikel 174 i TEUF.

⁸ Jf. artikel 4, litra i), i TEUF.

Indre marked

Det indre marked er en af EU's centrale politikker og reglerne herom findes forskellige steder i EF-traktaten⁹. Lissabontraktaten ændrer ikke ved de grundlæggende regler om fri bevægelighed for varer, personer, tjenesteydelser og kapital. Derimod ændres der i den særlige bestemmelse om **tjenesteydelser af almen økonomisk interesse**.

Hidtil har det påhvilet EU-landene og Unionen inden for deres respektive kompetenceområder at sikre, at tjenesteydelser af almen økonomisk interesse ydes på grundlag af principper og vilkår, der gør det muligt for EU-landene og Unionen at opfylde deres opgaver¹⁰. Bestemmelsen har i sin nuværende form mest en understøttende karakter og giver således ikke Unionen kompetence til at lovgive på området. Med Lissabontraktaten ændrer bestemmelsen karakter fra en understøttende bestemmelse til en **egentlig hjemmelsbestemmelse**, hvorefter EU ved forordning kan fastsætte visse principper og vilkår for medlemsstaternes levering af tjenesteydelser af almen økonomisk interesse¹¹. Samtidig præciseres det dog, at Unionens kompetence ikke anfægter EU-landenes kompetence til at levere, udlægge og finansiere sådanne tjenesteydelser.

Proceduremæssigt medfører den nye bestemmelse, at forordninger, hvorved visse erhverv forbundet med offentlig virksomhed undtages fra etableringsretten, skal **vedtages efter den almindelige lovgivningsprocedure**, dvs. af Europa-Parlamentet og Rådet, som træffer afgørelse med kvalificeret flertal. Sådanne foranstaltninger har hidtil kunne træffes efter EF-traktatens generelle hjemmelsbestemmelser, hvor der i visse tilfælde kræves enstemmighed¹².

Beskyttelse af intellektuelle ejendomsrettigheder

Lissabontraktaten indfører en **specifik hjemmelsbestemmelse om beskyttelse af intellektuelle ejendomsrettigheder**¹³. Efter denne bestemmelse kan EU som led i det indre markeds oprettelse eller funktion:

⁹ Det væsentligste hjemmelsgrundlag for regler om det indre marked er EF-traktatens artikel 95. De væsentlige bestemmelser om det indre marked findes i artikel 14-16 samt i traktatens tredje del, afsnit III (artikel 39-60).

¹⁰ Jf. EF-traktatens artikel 16.

¹¹ Jf. artikel 14 i TEUF, som erstatter EF-traktatens artikel 16.

¹² De generelle hjemmelsbestemmelser er navnlig EF-traktatens artikel 308 (foranstaltninger uden specifikt retsgrundlag) som kræver enstemmighed i Rådet, eller artikel 95 harmonisering i det indre marked), som henviser til den fælles beslutningsprocedure.

¹³ Jf. artikel 118 i TEUF.

- træffe foranstaltninger vedrørende indførelse af europæiske beskyttelsesbeviser for at sikre en ensartet beskyttelse af intellektuelle ejendomsrettigheder i Unionen, samt
- indføre centraliserede tilladelses-, koordinations- og kontrolordninger på EU-niveau.

Foranstaltningerne fastsættes af Europa-Parlamentet og Rådet efter den **almindelige lovgivningsprocedure**, som i hovedsagen svarer til den fælles beslutningsprocedure.

Endvidere bestemmes det, at Rådet ved forordning efter en særlig lovgivningsprocedure fastsætter **sprogordningen for de europæiske beskyttelsesbeviser**¹⁴. Henvisningen til den særlige lovgivningsprocedure betyder her, at Rådet træffer afgørelse med **enstemmighed** efter høring af Europa-Parlamentet.

De foranstaltninger, som fremover kan fastsættes med hjemmel i den nye bestemmelse, har hidtil kunne fastsættes efter de generelle hjemmelsbestemmelser i EF-traktaten¹⁵. Ændringen består således navnlig i, at foranstaltninger, der tidligere blev truffet med enstemmighed¹⁶, fremover skal træffes **med kvalificeret flertal** i Rådet, dels at Europa-Parlamentet inddrages som medlovgiver.

Andre ændringer af betydning for det indre marked

På en række andre områder, som vedrører det indre marked, foretages **alene ændring af beslutningsproceduren**. Det gælder navnlig områder, hvor Rådet hidtil har truffet afgørelse med kvalificeret flertal efter høring af Europa-Parlamentet. Fremover vil proceduren inden for følgende områder være den almindelige lovgivningsprocedure, hvor Europa-Parlamentet er medlovgiver:

- undtagelse af visse erhverv **forbundet med udøvelse af offentlig myndighed** fra etableringsretten¹⁷
- udvidelse af anvendelsen af bestemmelser om fri udveksling af tjenesteydelser til **tjenesteydere, som er statsborgere i et tredjeland og bosat inden for EU**¹⁸
- bestemmelser til **liberalisering af tjenesteydelser**¹⁹

¹⁴ Jf. artikel 118, stk. 2, i TEUF.

¹⁵ Navnlig EF-traktatens artikel 308 (hjemmel for foranstaltninger uden specifikt retsgrundlag) eller artikel 95 (harmonisering i det indre marked).

¹⁶ Efter proceduren i EF-traktatens artikel 308.

¹⁷ Jf. artikel 51 i TEUF.

¹⁸ Jf. artikel 56, stk. 2, i TEUF.

- foranstaltninger om **kapitalbevægelser til eller fra tredjelande**, som vedrører direkte investeringer, m.v.²⁰
- fjernelse af **fordrejning af konkurrencevilkårene**²¹.

Turisme

Turisme har ikke hidtil haft sit eget retsgrundlag i EF-traktaten. Fællesskabet har dog bl.a. kunne vedtage foranstaltninger på turismeområdet med hjemmel i generelle hjemmelsbestemmelser²².

Med Lissabontraktaten **indføres et specifikt hjemmelsgrundlag**, som gør det muligt at vedtage visse foranstaltninger på **turismeområdet**²³.

Bestemmelsen åbner op for, at Unionen kan bidrage til at fremme konkurrenceevnen for Unionens virksomheder inden for turistsektoren. Det præciseres, at Unionens indsats på turistområdet skal:

- a) tilskynde til at skabe et gunstigt klima for **udvikling af virksomhederne inden for turistsektoren**
- b) fremme samarbejdet mellem medlemsstaterne, navnlig ved udveksling af god praksis.

For at nå disse mål kan Unionen træffe de nødvendige foranstaltninger, men alene til **supplering** af medlemsstaternes indsats inden for området. Det fremgår udtrykkeligt af den nye bestemmelse, at **foranstaltningerne ikke må medføre harmonisering** af reglerne på området. Harmonisering inden for området vil derfor hovedsagelig skulle foregå efter den generelle hjemmel til harmonisering i det indre marked²⁴.

Indsættelsen af den nye bestemmelse medfører, at foranstaltninger til supplering af medlemsstaternes indsats inden for turisme, som tidligere blev truffet efter den generel hjemmelsbestemmelse om retsakter uden specifikt retsgrundlag²⁵, overgår fra vedtagelse med enstemmighed til **vedtagelse med kvalificeret flertal**, dels at Europa-Parlamentet bliver medlovgiver.

¹⁹ Jf. artikel 59, stk. 1, i TEUF.

²⁰ Jf. artikel 64, stk. 2, i TEUF.

²¹ Jf. artikel 116 i TEUF.

²² Bl.a. EF-traktatens artikel 308 (hjemmel for foranstaltninger uden specifikt retsgrundlag).

²³ Jf. artikel 195 i TEUF.

²⁴ Dvs. artikel 114 i TEUF (tidligere EF-traktatens artikel 95).

²⁵ EF-traktatens artikel 308.

I øvrigt præciseres det i de indledende bestemmelser til traktaten om Unionens funktionsmåde, at turisme hører under de områder, hvor Unionen kun kan gennemføre **understøttende, koordinerende eller supplerende tiltag**²⁶. Dette gjaldt også tidligere, men det præciseres nu udtrykkeligt i traktatteksten.

* * *

Finansudvalget

Udvalgets sagsområder finanslovsforslag, konkrete bevillingssager (aktstykker) fra ministre, tillægsbevillingslovsforslag, statslån, statsrevisorernes betænkning over statsregnskabet m.v.

Budgettet

Lissabontraktaten indebærer navnlig en **forenkling af beslutningsprocedurerne på budgetområdet**. Især to nyskabelser skal her nævnes, nemlig vedtagelsen af EU's årlige budget²⁷ og bestemmelsen om den flerårige finansielle ramme²⁸.

Vedtagelsen af EU's årlige budget

Med hensyn til **det årlige budget** indføres med Lissabontraktaten én fælles procedure for vedtagelse af hele EU's budget, hvor **Rådet og Parlamentet ligestilles**²⁹. Dermed afskaffes det hidtidige system med forskellige beslutningsprocedurer for henholdsvis obligatoriske og ikke-obligatoriske udgifter på EU-budgettet. **Parlamentet får dermed fuld indflydelse** på fastlæggelsen af budgettets obligatoriske udgifter.

Hertil kommer, at **den nye budgetprocedure afkortes** fra de hidtidige to behandlinger i Rådet og Parlamentet til kun én behandling.

Endelig traktatfæstes med Lissabontraktaten muligheden for at **indkalde et forligsudvalg** sammensat af repræsentanter for Parlamentet og Rådet og med deltagelse af Kommissionen i tilfælde af uenighed mellem Parlamentet og Rådet under førstebehandlingen³⁰. Hvis forligsudvalget når til enighed om et kompromis, skal det efterfølgende godkendes af både Parlamentet og Rådet, og siger begge EU-institutioner efterfølgende ja til budgettet, betragtes det som vedtaget. Skulle den situation derimod opstå, at enten Parlamentet

²⁶ Jf. artikel 6, litra d), i TEUF.

²⁷ Jf. artikel 314 i TEUF.

²⁸ Jf. artikel 312 i TEUF.

²⁹ Jf. artikel 314 i TEUF.

³⁰ Jf. artikel 314, stk. 5, i TEUF.

eller Rådet beslutter sig for at underkende deres forhandleres ja til budgettet i forligsudvalget, står Rådet svagest i det videre forløb. Det gælder navnlig, hvis Parlamentet godkender aftalen, mens Rådet siger nej. For så har Parlamentet det sidste ord at skulle have sagt og kan vedtage budgettet med de ændringsforslag fra førstebehandlingen, som Rådet ikke kunne acceptere. Er det derimod Rådet, som siger ja, mens Parlamentet forkaster kompromisforslaget, falder budgettet og Kommissionen må fremlægge et nyt budgetforslag. Hvis der ikke opnås enighed i forligsudvalget, er forslaget til budget forkastet, og Kommissionen må fremsætte et nyt forslag.

Brugen af flerårige finansielle rammer

En anden vigtig nyskabelse med Lissabontraktaten er, at **brugen af flerårige finansielle rammer**, som tidligere blev fastsat på baggrund af aftaler mellem EU-institutionerne, **traktatfæstes**³¹. Siden 1987 har medlemsstaterne i EU aftalt flerårige udgiftslofter for budgettet for perioder på 5-7 år med henblik på at sikre bedre budgetdisciplin og fred mellem de to budgetmyndigheder. Med Lissabontraktaten skal de flerårige finansielle rammer fastlægges for en periode på mindst fem år med enstemmighed af Rådet efter godkendelse af Europa-Parlamentet.

Dog kan Det Europæiske Råd med enstemmighed beslutte at gøre det muligt for Rådet at vedtage fremtidige finansielle rammer med kvalificeret flertal i stedet for enstemmighed³².

Vedtagelsen af finansielle regler

Lissabontraktaten ændrer også **proceduren for vedtagelse af centrale finansielle retsakter** som fx *finansforordningen* vedrørende EU's budget. Denne forordning, øvrige regler og retningslinjer for regnskabsaflæggelsen og revisionen samt reglerne for kontrollen med de finansielle aktører, vil fremover skulle vedtages efter *den almindelige lovgivningsprocedure*³³. Dette betyder navnlig, at afstemningsproceduren i Rådet ændres fra enstemmighed til kvalificeret flertal, og at Europa-Parlamentet bliver medlovgiver, hvor det hidtil kun skulle høres.

Eurosamarbejdet

Lissabontraktaten indebærer også en **styrkelse af eurolandenes samarbejde**, herunder reglerne om budgetdisciplin og udarbejdelsen af fælles økonomisk-politiske retningslinier³⁴. Der er desuden tale om ændringer på følgende områder:

³¹ Jf. artikel 312 i TEUF.

³² Jf. artikel 312, stk. 2, andet afsnit, i TEUF.

³³ Jf. artikel 322 i TEUF, som erstatter EF-traktatens artikel 279.

³⁴ Jf. artikel 136-138 i TEUF.

- Kommissionens position i forhold til **proceduren for uforholdsmæssigt store underskud** styrkes. Fremover kræves der enstemmighed i Rådet for at gå imod Kommissionens indstilling, hvor Rådet hidtil har kunnet ændre den med kvalificeret flertal i Rådet³⁵.
- Det præciseres, at **lande der står uden for euroen, ikke har stemmeret i visse spørgsmål**, fx om henstillinger til eurolande som led i multilateral overvågning, herunder stabilitetsprogrammer og advarsler, samt vedrørende foranstaltninger vedrørende uforholdsmæssigt store underskud³⁶.
- Der indføres en bestemmelse, hvorefter eurolandenes ministre - den såkaldte **eurogruppe** - vælger en **fast formand** for 2½ år ad gangen³⁷.

For så vidt angår proceduren for **optagelse af nye lande i eurosamarbejdet**, indfører Lissabontraktaten en bestemmelse om, at der skal foreligge en henstilling fra et kvalificeret flertal blandt eurolandene, før Rådet træffer beslutning blandt alle lande om ophævelse af et lands dispensation fra deltagelse i den fælles valuta³⁸.

Euroforbeholdet

Danmarks forbehold over for euroen indebærer, at Danmark ikke deltager i Den Økonomiske og Monetære Unions tredje fase.

* * *

Forsvarsudvalget

Udvalgets sagsområder: Forsvar, udskrivningsvæsen, civile værnepligtige, civile institutioner under forsvaret, det kommunale og statslige redningsberedskab, det civile beredskab, atomberedskabet og nuklear sikkerhed samt sikkerhedspolitiske spørgsmål, som er knyttet til forsvarets opgaver.

Den fælles sikkerheds- og forsvarspolitik

³⁵ Jf. artikel 126, stk. 6, i TEUF sammenholdt med artikel 293 i TEUF.

³⁶ Jf. artikel 139, stk. 4, i TEUF.

³⁷ Jf. artikel 2 i protokollen om eurogruppen.

³⁸ Jf. artikel 140, stk. 2, i TEUF.

De nye bestemmelser om det fælles sikkerheds- og forsvarssamarbejde³⁹ definerer blandt andet:

- **rækkevidden** af den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik⁴⁰
- de **opgaver**, hvortil civile og militære midler kan anvendes⁴¹
- muligheden for **overdragelse af opgaver** til medlemsstaterne⁴²
- **Det Europæiske Forsvarsagenturs** opgaver⁴³
- deltagelse i **permanent struktureret samarbejde**⁴⁴

Der indføres en **solidaritetsklausul**: Hvis en medlemsstat udsættes for et væbnet angreb på sit område, skal de øvrige medlemsstater yde den pågældende medlemsstat al den hjælp og bistand, der ligger inden for deres formåen⁴⁵.

Lissabontraktaten **bevarer grundtrækkene fra den eksisterende sikkerheds- og forsvarspolitik**. Målet er stadig en gradvis udvikling af en fælles EU-forsvarspolitik, som med tiden kan føre til et fælles EU-forsvar. Dette forudsætter dog stadig en enstemmig beslutning i Det Europæiske Råd. Hovedsigtet med den fælles sikkerheds- og forsvarspolitik er, at EU skal kunne varetage krisestyringsopgaver – de såkaldte Petersbergopgaver – med anvendelsen af såvel civile som militære midler, som stilles til rådighed af medlemsstaterne.

Lissabontraktaten **ajourfører hvilke typer opgaver**, der kan være tale om⁴⁶. Det drejer sig om følgende opgaver:

- Fælles aktioner på nedrustningsområdet,
- Humanitære opgaver og redningsopgaver,
- Rådgivnings- og bistandsopgaver på det militære område,
- Konfliktforebyggende og fredsbevarede opgaver,
- Kampstyrkers opgaver i forbindelse med krisestyring, herunder fredsskabelse og postkonfliktstabiliseringsoperationer.

Desuden fastslås det, at disse opgaver kan bidrage til **bekæmpelse af terrorisme**.

³⁹ Dvs. artikel 42-46 i TEU.

⁴⁰ Jf. artikel 42 i TEU.

⁴¹ Jf. artikel 43 i TEU

⁴² Jf. artikel 44 i TEU.

⁴³ Jf. artikel 45 i TEU.

⁴⁴ Jf. artikel 46 i TEU.

⁴⁵ Jf. artikel 42, stk. 7, i TEU.

⁴⁶ Jf. artikel 43 i TEU.

Som noget nyt kan det **overlades til en gruppe af medlemsstater** at varetage opgaverne, og disse medlemsstater skal så stille den nødvendige militære eller civile kapacitet til rådighed⁴⁷. Dette har dog bl.a. allerede fundet sted under de hidtidige traktater, i forbindelse med EU-operationen i Congo i 2003, hvor det kun var en mindre gruppe af lande, som deltog. EU har ikke altid tilstrækkelig kapacitet til at påtage sig sådanne opgaver. Et vigtigt mål med Lissabontraktaten er derfor også at bidrage til en gradvis opbygning af den nødvendige kapacitet. Lissabontraktaten forpligter bl.a. derfor medlemsstaterne til gradvist at forbedre deres militære kapacitet.

Som noget nyt indføres en mulighed for, at medlemsstater kan gå sammen i et **permanent struktureret samarbejde** om udviklingen af militær kapacitet – f.eks. deltagelse i samarbejdsprogrammer for udvikling af forsvarsmateriel⁴⁸. Til at bistå med udviklingen af den militære kapacitet **traktatfæstes** nu også oprettelsen af et europæisk agentur for forsvarsmateriel, forskning og militær kapacitet, også benævnt **Det Europæiske Forsvarsagentur**⁴⁹. Rådet oprettede dog allerede agenturet den 12. juli 2004 ved en fælles aktion. Endelig præciseres, at ansvaret for den mere konkrete fastlæggelse af et lands militære kapacitet forbliver et nationalt anliggende.

Det danske forsvarsforbehold

Forsvarsforbeholdet indebærer, at Danmark ikke deltager i udarbejdelsen og gennemførelsen af afgørelser og tiltag indenfor forsvarsområdet. Danmark bidrager så heller ikke til finansieringen af aktioner inden for forsvarsområdet. Danmark kan dog ikke forhindre, at de øvrige EU-lande udvikler deres samarbejde på området.

* * *

Kirkeudvalget

Udvalgets sagsområder: Folkekirken, begravelsesvæsenet, andre trossamfunds stilling m.v.

Lissabontraktaten indfører en **ny bestemmelse om respekt af kirkers og konfessionsløse organisationers status**⁵⁰. Det er første gang respekten for kirker og religion udtrykkeligt er genstand for en selvstændig bestemmelse i traktatgrundlaget.

⁴⁷ Jf. artikel 27, stk. 5, i TEU.

⁴⁸ Jf. artikel 46 i TEU.

⁴⁹ Jf. artikel 45 i TEU.

⁵⁰ Jf. artikel 17 i TEUF.

Det fremgår af bestemmelsen, at Unionen skal respektere og ikke må anfægte den status, som kirker og religiøse sammenslutninger eller samfund har i medlemsstaterne i henhold til national lovgivning. Unionen skal ligeledes respektere den status, som filosofiske og konfessionsløse organisationer har i henhold til national lovgivning. Endelig fastslås det, at **Unionen opretholder en** åben, gennemsigtig og regelmæssig **dialog** med disse kirker og organisationer i anerkendelse af deres identitet og specifikke bidrag.

Indsættelsen af den nye bestemmelse om kirker og konfessionsløse samfund indfører dog **ikke nogen ny kompetence** for Unionen til at lovgive på området.

* * *

Kulturudvalget

Udvalgets sagsområder: kulturelle og kunstneriske anliggender, herunder biblioteker, museer, teatre, film, radio, fjernsyn, idræt m.v. samt ophavsret.

Kultur

Tidligere kunne EU vedtage **tilskyndelsesforanstaltninger på kulturområdet** efter den fælles beslutningsprocedure, idet der dog var krav om enstemmighed i Rådet⁵¹. Med Lissabontraktaten **erstattes enstemmighed med kvalificeret flertal**, da foranstaltningerne fremover skal vedtages efter den almindelige lovgivningsprocedure⁵². Denne procedure er stort set identisk med den fælles beslutningsprocedure.

I øvrigt præciseres det i de indledende bestemmelser til traktaten om Unionens funktionsmåde, at kultur hører under de områder, hvor Unionen kun kan gennemføre **understøttende, koordinerende eller supplerende tiltag**⁵³. Dette var også tilfældet tidligere, men præciseres nu specifikt i traktatteksten.

Sport

Den hidtidige bestemmelse om uddannelse, erhvervsuddannelse og ungdom⁵⁴, udvides specifikt til at omhandle sport⁵⁵. Det er således **første**

⁵¹ Jf. EF-traktatens artikel 151.

⁵² Jf. artikel 167 i TEUF.

⁵³ Jf. artikel 6, litra c), i TEUF.

⁵⁴ Jf. EF-traktatens artikel 149.

gang sport udtrykkeligt nævnes i traktatgrundlaget. Udbygningen af bestemmelsen ændrer dog ikke ved den hjemmel, som lovgiver skal benytte ved foranstaltninger om sport, idet man også hidtil har skullet vedtaget disse efter bestemmelsen om ungdom⁵⁶.

I den forbindelse præciseres det:

- at EU **bidrager til fremme af sport i Europa** og tager hensyn til sportens specifikke forhold, dens strukturer, der bygger på frivillighed, og dens sociale og uddannende funktion
- at målene for Unionens indsats bl.a. er at **udvikle sportens europæiske dimension** ved at fremme retfærdighed og åbenhed i sportskonkurrencer og samarbejde mellem de organisationer og myndigheder, der har ansvar for sport, samt ved at beskytte sportsudøvernes, især de yngstes, fysiske og moralske integritet.

Endelig skal Unionen og medlemsstaterne fremme **samarbejdet med tredjelande** og med de internationale organisationer, der beskæftiger sig med uddannelsesforhold og sport, herunder navnlig Europarådet.

I øvrigt præciseres det i de indledende bestemmelser til traktaten om Unionens funktionsmåde, at sport henhører under de områder, hvor Unionen kun kan gennemføre **understøttende, koordinerende eller supplerende tiltag**⁵⁷. Dette var også tilfældet tidligere, men præciseres nu specifikt i traktatteksten.

* * *

Miljø- og Planlægningsudvalget

Udvalgets sagsområder: *Miljøbeskyttelse, naturbeskyttelse, skovbrug og fysisk planlægning samt genteknologi, jagt, vildtforvaltning, erhvervelse til rekreative formål, kulturmiljø, bygnings- og naturfredning, råstoffer i jorden og på havbunden m.v.*

Med Lissabontraktaten ændres **formålsbestemmelsen om miljøpolitikken**, idet det tilføjes, at EU's målsætninger om at fremme internationalt samarbejde om miljøproblemer **navnlig omfatter bekæmpelse af klimaforandringer**⁵⁸. Der er alene tale om en tydeliggørelse af en problemstilling inden for et

⁵⁵ Jf. artikel 165 i TEUF.

⁵⁶ Dvs. EF-traktatens artikel 149.

⁵⁷ Jf. artikel 6, litra e), i TEUF.

⁵⁸ Jf. artikel 174 i TEUF.

eksisterende EU-politikområde, idet klimapolitikken hidtil har været en integreret del af EU's miljøpolitik.

I øvrigt præciseres det i de indledende bestemmelser til traktaten om Unionens funktionsmåde, at **miljøpolitikken er et område med delt kompetence** mellem Unionen og EU-landene⁵⁹. Dette var også tilfældet tidligere, men præciseres nu specifikt i traktaten.

* * *

Retsudvalget

Udvalgets sagsområder: Rets- og politivæsen, herunder retsplejeloven, retsafgifter, straffelovgivning, almindelig formueret, herunder tinglysning, familieret, færdselslovgivning, dyreværn m.v. Udvalget afgiver indstilling om valg af Folketingets ombudsmand og om Ombudsmandens årlige beretning, og udvalget kan gøre indstilling om afskedigelse af ombudsmanden.

Retlige og indre anliggender

- Generelt

EU-samarbejdet om retlige og indre anliggender er **et af de politikområder, der berøres mest af Lissabontraktaten**, hvilket bl.a. skyldes, at traktaten samler og omskriver bestemmelserne på området for at tydeliggøre teksten og for at udbedre tidligere ændringstraktaters spredte systematik.

Samarbejdet om retlige og indre anliggender fordeler sig - som det hidtil har gjort - på **tre hovedområder**:

1. Samarbejdet om strafferet og politi
2. Samarbejdet om grænsekontrol, asyl og indvandring
3. Det civilretlige samarbejde

Samarbejdet under punkt 2. og 3. har hidtil været **overstatsligt** (søjle 1, dvs. under EF-traktaten), mens samarbejdet under punkt 1. har været **mellemstatsligt** (den såkaldte 3. søjle, dvs. EU-traktaten).

Med Lissabontraktaten samles alle bestemmelser om retlige og indre anliggender (herefter RIA-samarbejdet) i et enkelt afsnit i traktaten om Unionens funktionsmåde⁶⁰. Samtidig afskaffes den nuværende søjlestruktur, hvilket har den konsekvens, at **hele RIA-samarbejdet gøres overstatsligt**. Beslutningsprocedurerne forenkles, idet næsten hele spektret af emner inden

⁵⁹ Jf. artikel 4, litra e), i TEUF.

⁶⁰ Dvs. tredje del, afsnit V, nærmere bestemt artikel 67-89 i TEUF.

for RIA-samarbejdet vil skulle vedtages med **kvalificeret flertal** i Rådet og med **Europa-Parlamentet som medlovgiver** (dette sker ved udbredelsen af den såkaldte almindelige lovgivningsprocedure⁶¹, som grundlæggende svarer til den tidligere fælles beslutningsprocedure). Regler vedrørende asyl, indvandring og kontrollen med de ydre grænser overgår helt til at skulle vedtages efter denne lovgivningsprocedure, mens man på **enkelte særligt følsomme områder** inden for det strafferetlige område og politisamarbejdet **bevarer enstemmighed**. Det gælder f.eks. i forbindelse med oprettelsen af en Europæisk Anklagemyndighed⁶².

Initiativretten til forslag på RIA-området ligger som udgangspunkt hos Kommissionen, men på det strafferetlige område og inden for politisamarbejdet bevares en delt initiativret mellem Kommissionen og medlemsstaterne. Udover Kommissionen kan en gruppe på en fjerdedel af EU's medlemsstater (dvs. mindst 7 lande) fremsætte forslag til retsakter inden for samarbejdet om strafferet og politi⁶³.

Endelig får **EF-Domstolen** (som ændrer navn til EU-Domstolen) kompetence til at behandle sager inden for RIA-samarbejdet. Domstolen får dog ikke kompetence til at prøve gyldigheden eller proportionaliteten af operationer, som udføres af en medlemsstats politi eller andre retshåndhævende myndigheder, eller udøvelsen af medlemsstaternes beføjelser med hensyn til opretholdelsen af lov og orden og beskyttelse af den indre sikkerhed⁶⁴.

Overdragelsen af kompetence til Domstolen inden for strafferets- og politisamarbejdet sker dog først efter en overgangsperiode på fem år efter Lissabontraktatens ikrafttræden⁶⁵. Der vil dog være fuld domstolskontrol for så vidt angår ændringsforanstaltninger vedtaget inden for samarbejdet om politi og straffesager i den femårige overgangsperiode fra disses ikrafttræden. Men kontrollen vil kun have virkning for de medlemsstater, som foranstaltningen finder anvendelse på.

Nogle enkelte kommentarer skal knyttes til samarbejdet om strafferet og politi, grænsekontrollen og det civile retlige samarbejde.

- Samarbejdet om strafferet og politi

Som nævnt **afskaffer Lissabontraktaten den mellemstatslige arbejdsform** inden for samarbejdet om strafferet og politi⁶⁶. Det bliver dermed muligt for EU

⁶¹ Jf. artikel 294 i TEUF.

⁶² Jf. artikel 86 i TEUF.

⁶³ Jf. artikel 76 i TEUF.

⁶⁴ Jf. artikel 276 i TEUF.

⁶⁵ Jf. Protokollen om overgangsbestemmelser, artikel 10.

⁶⁶ De nye bestemmelser om strafferetligt samarbejde findes i artikel 82-86 i TEUF mens de nye regler om politisamarbejdet findes i artikel 87-89 i TEUF.

at vedtage **minimumsregler i form af direktiver**, som fastsætter, *hvad der skal anses for strafbare handlinger samt for straffene herfor*⁶⁷. Dette gælder dog som udgangspunkt kun på følgende typer af **kriminalitet af særlig grov karakter**, som har en grænseoverskridende dimension: *terrorisme, menneskehandel og seksuel udnyttelse af kvinder og børn, ulovlig narkotikahandel, ulovlig våbenhandel, hvidvaskning af penge, forfalskning af betalingsmidler, edb-kriminalitet og organiseret kriminalitet*. Listen kan udvides af Rådet til også at omfatte andre typer af kriminalitet.

Hertil kommer, at EU også inden for **andre politikområder**, hvor EU kan vedtage harmoniseret lovgivning, kan **fastsætte minimumsregler for**, hvad der udgør **strafbare handlinger** samt for **straffene** herfor, hvis en tilnærmelse af medlemsstaternes strafferetlige bestemmelser er nødvendig af hensyn til en effektiv gennemførelse af EU's politik.

Lissabontraktaten gør det desuden muligt for EU at **oprette en europæisk anklagemyndighed**, ved en afgørelse vedtaget af Rådet med enstemmighed efter godkendelse i Europa-Parlamentet⁶⁸. Anklagemyndighedens virkefelt vil som udgangspunkt være koncentreret om lovovertrædelser, der skader EU's finansielle interesser. Men Det Europæiske Råd kan udvide anklagemyndighedens beføjelser til også at vedrøre grov kriminalitet med en grænseoverskridende dimension.

Der sker også en vis **udvidelse af Eurojust's opgaver** til at iværksætte efterforskning af straffesager⁶⁹.

Endelig tildeler Lissabontraktaten de **nationale parlamenter** en særlig funktion i relation til overvågningen af EU-landenes gennemførelse af strafferets- og politisamarbejdet. Det gælder både i forhold til kontrollen med EU-institutionernes overholdelse af nærhedsprincippet inden for dette område, samt sammen med Europa-Parlamentet i overvågningen af Europol og Eurojust.

Samtidig indføres for at sikre en smidig overgang fra enstemmighed til kvalificeret flertal, en særlig **nødbremse**, hvorefter medlemsstater kan blokere for et forslag, hvis de mener, det vil berøre grundlæggende aspekter af deres strafferetlige system⁷⁰. I den forbindelse gives dog lande, som ønsker at gå videre, en særlig adgang til at indføre et forstærket samarbejde på det pågældende område (denne mekanisme kaldes også "bremseacceleratoren").

⁶⁷ Jf. artikel 83 i TEUF.

⁶⁸ Jf. artikel 86 i TEUF.

⁶⁹ Jf. artikel 85 i TEUF.

⁷⁰ Jf. artikel 83, stk. 3 i TEUF.

- Grænsekontrollen mv.

Lissabontraktatens nye regler om grænsekontrol – inden for samarbejdet om retlige og indre anliggender - indebærer navnlig en **overgang fra enstemmighed til kvalificeret flertal** samt **inddragelsen af Europa-Parlamentet som medlovgiver** i overensstemmelse med den almindelige lovgivningsprocedure⁷¹. De nye bestemmelser omfatter i vid udstrækning traktatmæssige præciseringer af mål og planer, som Det Europæiske Råd allerede har udstukket inden for de hidtidige traktater, og omfatter således ikke væsentlige indholdsmæssige ændringer af selve politikområdet.

Nyhederne i traktatteksten er navnlig i forhold til grænsekontrollen:

- en ny målsætning og et nyt retsgrundlag om gradvis indførelse af et **integreret system for forvaltningen af de ydre grænser**⁷²
- en **ny hjemmel til fastsættelse af bestemmelser om pas, identitetskort, opholdsbeviser og lign**⁷³. Beslutningsproceduren er dog den samme, som den, der hidtil har været gældende⁷⁴ nemlig enstemmighed i Rådet og høring af Europa-Parlamentet. Med den hidtidige hjemmel er der således vedtaget en forordning om biometriske kendetegn i europæiske pas.

Lissabontraktaten medfører også en række omrokeringer af hidtidige bestemmelser. Bl.a. flyttes retsgrundlagene for foranstaltninger om henholdsvis *pas, identitetskort, opholdstilladelser*⁷⁵ og om *indefrysning af aktiver for at bekæmpe terrorisme*⁷⁶, til Lissabontraktatens samarbejde om frihed, sikkerhed og retfærdighed⁷⁷. Det betyder samtidig, at de to hjemmelsbestemmelser ikke finder anvendelse for Danmark, idet de omfattes af det danske retsforbehold.

Det samme gælder vedtagelsen af foranstaltninger vedrørende *databeskyttelse* i forhold til det politimæssige og strafferetlige samarbejde, som ligeledes vil være omfattet af det danske forbehold.

Med Lissabontraktaten tilføjes desuden en bestemmelse i traktaten om Unionens funktionsmåde⁷⁸, som fastslår, at medlemsstaterne fri kan etablere samarbejde og koordinering mellem deres kompetente instanser inden for deres administration med ansvar for beskyttelsen af den nationale sikkerhed.

⁷¹ Jf. artikel 77-80 i TEUF.

⁷² Jf. artikel 77, stk. 1, litra c), i TEUF.

⁷³ Jf. artikel 77, stk. 3, i TEUF.

⁷⁴ EF-traktatens artikel 62, nr. 2, litra a), om grænsekontrol.

⁷⁵ EF-traktatens artikel 18, stk. 3.

⁷⁶ EF-traktatens artikel 60.

⁷⁷ Hhv. artikel 77, stk. 3, og artikel 75 i TEUF.

⁷⁸ Jf. artikel 73 i TEUF.

Endelig får **EF-Domstolen** (som ændrer navn til EU-domstolen) kompetence til at behandle sager inden for RIA-samarbejdet, herunder samarbejdet om *grænsekontrol*.

- *Civilretligt samarbejde*

Lissabontraktatens nye regler om civilretligt samarbejde⁷⁹ indebærer navnlig:

- en præcisering af, at samarbejdet skal bygge på **princippet om gensidig anerkendelse** af retsafgørelser og udenretlige afgørelser⁸⁰
- en præcisering af **andre områder, hvor der kan vedtages foranstaltninger**, f.eks. om alternative metoder til tvistbilæggelse, støtte til uddannelse af dommere, m.v.

I forbindelse med **foranstaltninger på familieretsområdet** videreføres den hidtidige beslutningsprocedure, som indebar **enstemmighed** i Rådet og høring af Europa-Parlamentet. Muligheden for med enstemmighed at overgå til den almindelige lovgivningsprocedure fastholdes også. Endelig indføres en vetoret til hvert enkelt nationalt parlament over for indførelsen af kvalificeret flertal og den almindelige lovgivningsprocedure i forbindelse med grænseoverskridende familieretlige spørgsmål⁸¹.

Beskyttelse samt udveksling af personoplysninger

Lissabontraktaten indfører et nyt og selvstændigt retsgrundlag inden for den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik (FUSP), så EU kan vedtage regler for beskyttelsen af fysiske personer i forbindelse med medlemsstaternes **behandling af personoplysninger på FUSP-området**⁸².

Desuden tilføjes i den hidtil gældende bestemmelse om beskyttelse af personoplysninger⁸³ en grundsætning om, at **enhver har ret til beskyttelse af personoplysninger**, der vedrører ham/hende. Denne grundsætning svarer til bestemmelsen i Chartret om grundlæggende rettigheder⁸⁴. Det præciseres, at beskyttelsen af fysiske personer i forbindelse med behandling af personoplysninger også påhviler medlemsstaterne, når disse udøver aktiviteter, der er omfattet af EU-retten. Den hidtil gældende bestemmelse⁸⁵, hvorefter Europa-Parlamentet og Rådet kunne oprette en fælles uafhængig

⁷⁹ Jf. artikel 81 i TEUF.

⁸⁰ Jf. artikel 81, stk. 1, i TEUF.

⁸¹ Jf. artikel 81, stk. 3, i TEUF.

⁸² Jf. artikel 39 i TEU.

⁸³ Jf. artikel 16 i TEUF (tidligere EF-traktatens artikel 286)

⁸⁴ Jf. artikel 8 i Chartret om grundlæggende rettigheder.

⁸⁵ EF-traktatens artikel 286.

kontrollinstans med ansvar for at overvåge de fælles EU-regler på området, afløses af en bestemmelse om, at EU-reglerne skal kontrolleres af uafhængige myndigheder, hvilket også sker for at sikre sammenhængen med bestemmelsen i chartret.

Samtidig begrænses anvendelsesområdet for bestemmelsen om beskyttelse af personoplysninger, så det ikke omfatter beskyttelsen af personoplysninger på FUSP-området⁸⁶.

Det er værd at notere, at opsplitningen af retsgrundlagene på to bestemmelser i hhv. EU-traktaten og traktaten om Unionens funktionsmåde navnlig har den virkning, at **Europa-Parlamentet ikke deltager** i udarbejdelsen af regler om databeskyttelse **på FUSP-området**, idet Rådet træffer afgørelse alene og med kvalificeret flertal. På alle andre områder⁸⁷ gælder den almindelige lovgivningsprocedure, hvor Europa-Parlamentet er medlovgiver. Opsplitningen har dog også den konsekvens, at Danmark – på grund af forsvarsforbeholdet – ikke er omfattet af afgørelser, som vedrører personoplysninger inden for de områder, der er dækket af forsvarsforbeholdet⁸⁸.

Dyrevelfærd

Den hidtil gældende protokol om dyrebeskyttelse og dyrevelfærd får en mere central placering i traktatgrundlaget, idet **protokollen integreres i selve teksten til traktaten om Unionens funktionsmåde**⁸⁹.

Ifølge den nye traktatbestemmelse skal EU og medlemsstaterne i forbindelse med fastlæggelsen og gennemførelsen af visse centrale politikområder tage **fuldt hensyn til velfærden hos dyr** som følende væsener, samtidig med at de skal respektere medlemsstaternes love og administrative bestemmelser samt deres skikke, navnlig med hensyn til religiøse ritualer, kulturelle traditioner og regionale skikke.

Indlemmelsen af protokollen om dyrebeskyttelse og dyrevelfærd i traktatteksten har ikke umiddelbart retlige konsekvenser, da der er tale om en eksisterende bestemmelse fra en protokol, som har samme retlige status, om end der ligger en vis signalværdi i at placere bestemmelsen i selve traktatteksten.

⁸⁶ Jf. artikel 16 i TEUF.

⁸⁷ Dvs. efter bestemmelsen i artikel 16 i TEUF.

⁸⁸ Jf. artikel 16 i TEUF.

⁸⁹ Jf. artikel 13 i TEUF.

Udvidelse af det danske retsforbehold

Danmarks retsforbehold indebærer, at Danmark deltager fuld ud i det mellemstatslige samarbejde på området, men **står uden for det overstatslige samarbejde**.

Danmark har således hidtil deltaget fuldt ud i samarbejdet om straffesager og politisamarbejdet, da det har været mellemstatsligt. Som følge af, at strafferets- og politisamarbejdet er blevet overstatsligt vil Danmark glide ud af disse samarbejdsområder i takt med, at nye EU-regler vedtages.

* * *

Socialudvalget

Udvalgets sagsområder: *Social pension, social service, individuel boligstøtte og børnetilskud.*

Social tryghed for vandrende arbejdstagere

Lissabontraktaten indfører en **ny horisontal "social" bestemmelse**, som præciserer, at Unionen ved fastlæggelsen og gennemførelsen af sine politikker skal tage hensyn til de krav, der er knyttet til fremme af "et højt beskæftigelsesniveau, sikring af passende social beskyttelse, bekæmpelse af social udstødelse samt et højt niveau for uddannelse, erhvervsuddannelse og beskyttelse af menneskers sundhed"⁹⁰.

Grundlæggende sociale rettigheder anerkendes også i kraft af traktatens henvisning til **chartret om grundlæggende rettigheder**, som nu gøres juridisk bindende⁹¹. Chartret indeholder et afsnit om solidaritet, der nævner en række rettigheder og principper, der er direkte relevante for det sociale område, f.eks. retten til information og høring af arbejdstagerne i virksomheden, retten til at indgå kollektive overenskomster og retten til kollektive skridt, retten til at bruge en gratis arbejdsformidlingstjeneste og beskyttelse mod ubegrundet opsigelse samt retten til social sikring og social bistand m.m.

I den hidtidige bestemmelse i EF-traktaten, som handlede om foranstaltninger vedrørende **social tryghed for vandrende arbejdstagere**, selvstændige og

⁹⁰ Jf. artikel 9 i TEUF.

⁹¹ Jf. artikel 6 i TEU.

pårørende⁹², ændres afstemningsproceduren **fra enstemmighed til kvalificeret flertal** i Rådet, idet hele området overgår til den almindelige lovgivningsprocedure⁹³.

Nødbremse

Derudover indføres en særlig nødbremse⁹⁴. Herefter kan et EU-land, som finder, at et udkast til lovgivning om social tryghed vil berøre vigtige aspekter af landets sociale sikringssystem m.v., **anmode** Rådet om, at **spørgsmålet forelægges Det Europæiske Råd**. I så fald suspenderes den almindelige lovgivningsprocedure. Efter drøftelse skal Det Europæiske Råd, som træffer afgørelse med enstemmighed, enten

- a) forelægge Rådet udkastet på ny eller
- b) undlade at handle eller anmode Kommissionen om at forelægge et nyt forslag; i så fald anses den oprindeligt foreslåede retsakt for ikke-vedtaget.

En lignende nødbremse findes også på det strafferetlige område.

Endelig præciseres det i de indledende bestemmelser til traktaten om Unionens funktionsmåde, at social- og arbejdsmarkedspolitikken, for så vidt angår de aspekter, der er fastlagt i traktaten er et **område med delt kompetence** mellem Unionen og EU-landene⁹⁵. Det var også tilfældet tidligere, men det præciseres først nu specifikt i traktatteksten.

* * *

Sundhedsudvalget

Udvalgets sagsområder: Sundhed, sygdomme og forebyggelse, herunder sygehusvæsenet, sygesikring, den primære sundhedssektor, apoteksvirksomhed, lægemidler, medicinalpersoner, etik og forskning på sundhedsområdet samt foranstaltninger vedrørende alkohol- og narkotikamisbrug.

Folkesundhed

Lissabontraktatens ændringer på folkesundhedsområdet indebærer navnlig en **udbygning og præcisering** af EU's hidtidige beføjelser, men uden væsentlige indholdsmæssige ændringer.

⁹² EF-traktatens artikel 42.

⁹³ Jf. artikel 48 i TEUF.

⁹⁴ Jf. artikel 48, stk. 2, i TEUF.

⁹⁵ Jf. artikel 4, litra b), i TEUF.

Således præciseres det indledningsvis, at EU's indsats på området skal imødegå forhold, der kan indebære risiko for den **fysiske og mentale sundhed** (i den hidtil gældende bestemmelse henvises blot til "menneskers sundhed"). Endvidere tilføjes det, at EU's indsats også skal omfatte overvågning af alvorlige grænseoverskridende sundhedstrusler, varsling i tilfælde af sådanne trusler og bekæmpelse heraf⁹⁶.

I relation til **samarbejdet mellem medlemsstaterne på sundhedsområdet** tilføjer Lissabontraktaten, at dette samarbejde navnlig skal få staternes sundhedstjenester til at supplere hinanden bedre i grænseregioner. Kommissionens opgave er her især at tage initiativer til opstilling af retningslinjer og indikatorer, tilrettelægge udveksling af bedste praksis og udarbejde de nødvendige elementer til periodisk overvågning og evaluering⁹⁷. Europa-Parlamentet skal holdes fuldt underrettet herom.

For så vidt angår Europa-Parlamentets og Rådets **lovgivningskompetence** på området tilføjes det, at der kan vedtages "foranstaltninger til fastsættelse af høje standarder for kvaliteten og **sikkerheden af lægemidler og medicinsk udstyr**"⁹⁸.

Ligeledes præciseres det, at de **tilskyndelsesforanstaltninger** over for trusler mod sundheden, som Europa-Parlamentet og Rådet hidtil har kunnet vedtage i henhold til EF-traktaten, navnlig kan vedrøre bekæmpelsen af **større grænseoverskridende sundhedstrusler**⁹⁹. Derudover præciseres det, at Europa-Parlamentet og Rådet kan vedtage foranstaltninger, der vedrører overvågning af alvorlige grænseoverskridende sundhedstrusler, varsling i tilfælde af sådanne trusler og bekæmpelse heraf, samt foranstaltninger med direkte henblik på beskyttelse af folkesundheden i forbindelse med tobak og alkoholmisbrug. Som det også hidtil har været tilfældet må vedtagelsen af sådanne regler ikke indebære harmonisering af EU-landenes lovgivninger.

Med Lissabontraktaten ændres proceduren fra den fælles beslutningsprocedure til den **almindelige lovgivningsprocedure**. Da disse to procedurer stort set er identiske, har ændringen ingen større praktisk betydning.

Endelig præciseres det i de indledende bestemmelser til traktaten om Unionens funktionsmåde, at beskyttelse og forbedring af menneskers sundhed henhører under de områder, hvor Unionen alene har kompetence til

⁹⁶ Jf. artikel 168, stk. 1, i TEUF, som afløser EF-traktatens artikel 152.

⁹⁷ Jf. artikel 168, stk. 2, i TEUF.

⁹⁸ Jf. artikel 168, stk. 4, litra c), i TEUF.

⁹⁹ Jf. artikel 168, stk. 5, i TEUF.

at gennemføre **understøttende, koordinerende eller supplerende tiltag**¹⁰⁰. Dette var også tilfældet tidligere, men det præciseres nu specifikt i traktatteksten.

* * *

Trafikudvalget

Udvalgets sagsområder: *Jernbaner, veje, godstransport, hyrekørsel, buskørsel, kollektiv trafik, faste forbindelser, færgefart, luftfart, havne, kystsikring samt meteorologi, postvæsen m.v.*

EU's transportpolitik

Lissabontraktatens væsentligste ændring i EU's fælles transportpolitik er udbredelsen af den **almindelige lovgivningsprocedure** i forbindelse med **al lovgivning på transportområdet** (med undtagelse af visse overgangsregler¹⁰¹).

Efter den nye bestemmelse vil EU-lovgivningen på transportområdet fremover skulle vedtages efter den almindelige lovgivningsprocedure, dvs. med kvalificeret flertal i Rådet og med Europa-Parlamentet som medlovgiver¹⁰². Denne procedure er stort set identisk med den fælles beslutningsprocedure, som tidligere fandt anvendelse på de fleste områder af den fælles transportpolitik.

Konkret betyder ændringen, at "bestemmelser, der vedrører **principperne for ordningen på transportområdet**, og hvis anvendelse alvorligt kunne **påvirke levestandarden og beskæftigelsesniveauet** i visse egne samt udnyttelse af transportmateriel", fremover vil skulle vedtages med kvalificeret flertal og med Europa-Parlamentet som medlovgiver. Hidtil har de skullet vedtages med enstemmighed i Rådet efter høring af Parlamentet.

I øvrigt præciseres det i de indledende bestemmelser til traktaten om Unionens, at transportpolitikken er et område med **delt kompetence** mellem EU og EU-landene¹⁰³. Dette var også tilfældet tidligere, men det præciseres først nu specifikt i traktatteksten.

¹⁰⁰ Jf. artikel 6, litra a), i TEUF.

¹⁰¹ Jf. artikel 92 i TEUF.

¹⁰² Jf. artikel 91 i TEUF, som erstatter EF-traktatens artikel 71.

¹⁰³ Jf. artikel 4, litra g), i TEUF.

* * *

Uddannelsesudvalget

Udvalgets sagsområder: Folkeskolen, gymnasieskoler, kursus til studentereksamen og højere forberedelseksamen, folkeoplysning, folkehøjskoler, aftenskoler, ungdomsskoler, voksenuddannelse, seminarier, handelsskoler, tekniske skoler og teknika, uddannelsesstøtte, arbejdsmarkedsuddannelser m.v.

Lissabontraktatens væsentligste ændring på uddannelsesområdet er udbredelsen af den almindelige lovgivningsprocedure i forbindelse med vedtagelse af al EU-lovgivning om uddannelse.

Efter hidtidige hjemmel om uddannelse¹⁰⁴ blev lovgivning på uddannelsesområdet hovedsagelig vedtaget efter den fælles beslutningsprocedure med kvalificeret flertal i Rådet og med Europa-Parlamentet som medlovgiver, og Lissabontraktaten ændrer således ikke den generelle uddannelsespolitik.

Den fælles beslutningsprocedure gjaldt dog ikke fuldt ud på "direktiver, hvis gennemførelse i mindst én af medlemsstaterne medfører **ændring af bestående lovgivningsprincipper for erhvervsregulering**, der vedrører uddannelse og adgangsbetingelser for fysiske personer". Sådanne bestemmelser skulle tidligere **vedtages med enstemmighed** i Rådet. Med Lissabontraktaten **erstattes enstemmighed af kvalificeret flertal**¹⁰⁵. Den almindelige lovgivningsprocedure er stort set identisk med den hidtil gældende fælles beslutningsprocedure, som den erstatter.

Endelig præciseres det i de indledende bestemmelser til traktaten om Unionens funktionsmåde, at uddannelse henhører under de områder, hvor Unionen har kompetence til at gennemføre **understøttende, koordinerende eller supplerende tiltag**¹⁰⁶. Dette var også tilfældet tidligere, men det præciseres nu specifikt i traktatteksten.

* * *

¹⁰⁴ EF-traktatens artikel 47.

¹⁰⁵ Jf. artikel 165 i TEUF.

¹⁰⁶ Jf. artikel 6, litra e), i TEUF.

Det Udenrigspolitiske Nævn

Nævnets sagsområder: *beslutninger af større udenrigspolitisk rækkevidde, sager af betydning for landets udenrigspolitik, udenrigspolitiske forhold.*

Fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik

Lissabontraktaten indebærer en **stærkelse af samordningen af EU-politikinstrumenter** på det eksterne område, navnlig ved oprettelsen af posten som højtstående repræsentant for udenrigsanliggender.

Med Lissabontraktaten oprettes posten som **højtstående repræsentant for udenrigsanliggender** med to funktioner - han/hun skal både være formand for Rådet for Udenrigsanliggender og en af Kommissionens næstformænd – og skal sikre sammenhæng i Unionens optræden udadtil¹⁰⁷. Han/hun udnævnes af Det Europæiske Råd med samtykke fra Kommissionens formand. Som en af Kommissionens næstformænd er han/hun underlagt Europa-Parlamentets afstemning om indsættelse af den samlede Kommission. En erklæring, som Europa-Parlamentets repræsentanter tog initiativ til, og som kom i stand hen mod slutningen af regeringskonferencen, sikrer Europa-Parlamentet ret til at blive inddraget i udnævnelsen af den midlertidige første højtstående repræsentant.

Endvidere smeltes Unionen og Fællesskabet sammen til **én juridisk person**¹⁰⁸. Denne sammensmeltning har en særlig betydning for udenrigspolitikken, idet EU fremover kan indgå bindende aftaler med tredjelande og internationale organisationer, som både dækker det traditionelle arbejde i det daværende søjle 1-Fællesskab og den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik.

Samtidig indføres en **fælles procedurebestemmelse** for forhandling og indgåelse samt evt. suspension og domstolsprøvelse af disse internationale aftaler¹⁰⁹. Bestemmelsen fastlægger også reglerne for samspillet mellem Kommissionen/udenrigsrepræsentanten, Rådet og Europa-Parlamentet.

Hovedreglen i forbindelse med afstemninger om aftaler, der berører den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik, vil som hidtil være **enstemmighed i Rådet**. Desuden inddrages Europa-Parlamentet som noget nyt i det

¹⁰⁷ Jf. artikel 27 i TEU.

¹⁰⁸ Jf. artikel 47 i TEU.

¹⁰⁹ Jf. artikel 218 i TEUF.

økonomiske, finansielle og tekniske samarbejde med tredjelande. Hidtil har Europa-Parlamentet ikke haft nogen større indflydelse på indgåelsen af internationale aftaler.

Grundlæggende **forbliver den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik et mellemstatsligt anliggende**, og bestemmelserne bibeholdes i et særskilt kapitel i Unionstraktaten¹¹⁰. De mest markante ændringer i procedurerne er følgende:

- der i indføres et nyt, **særligt retsgrundlag for** vedtagelse af en afgørelse om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med medlemslandenes **behandling af personoplysninger** under udøvelsen af aktiviteter under FUSP'en¹¹¹.
- Der indføres en såkaldt "**passerelle**" (fransk for "gangbro"), som betyder, at Det Europæiske Råd med enstemmighed kan bemyndige Rådet til at **gå fra enstemmighed til kvalificeret flertal**, dog bortset fra i afgørelser, der har indvirkning på militær- eller forsvarsområdet¹¹².
- Det tilføjes, at **udenrigsrepræsentanten skal koordinere** medlemsstaternes samordning af deres optræden ved internationale organisationer¹¹³
- Lissabontraktaten bestemmer, at anvendelsen af **økonomiske sanktioner mod tredjelande** forudsætter et fælles forslag fra udenrigsrepræsentanten og Kommissionen, og der indføres krav om orientering af Europa-Parlamentet¹¹⁴. Endvidere præciseres, at sanktioner også kan anvendes over for fysiske eller juridiske personer m.v.

Det præciseres, at **EF-Domstolen** (som ændrer navn til EU-Domstolen) fortsat ikke har nogen kompetence på FUSP-området¹¹⁵. I den forbindelse præciseres det dog også, at Domstolen fortsat har kompetence til at kontrollere, om Unionens kompetencer på dette område udøves inden for de grænser og procedurer, der er fastsat i traktaterne, samt under retssager anlagt af private at prøve gyldigheden af retsakter på FUSP-området, der berører den umiddelbart og individuelt¹¹⁶.

¹¹⁰ Jf. artikel 23-46 i TEU.

¹¹¹ Jf. artikel 39 i TEU.

¹¹² Jf. artikel 31, stk. 3 og 4, i TEU.

¹¹³ Jf. artikel 34 i TEU.

¹¹⁴ Jf. artikel 215 i TEUF.

¹¹⁵ Jf. 275, stk. 1, i TEUF.

¹¹⁶ Jf. 275, stk. 2, i TEUF.

Endelig præciserer Lissabontraktaten **FUSP's særlige kendetegn**, idet det understreger, at FUSP-samarbejdet udgør sin egen kompetencekategori¹¹⁷, og at gennemførelsen af den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik ikke berører procedurerne og beføjelserne på andre politikområder og omvendt¹¹⁸.

Den fælles sikkerheds- og forsvarspolitik

De nye bestemmelser om det fælles sikkerheds- og forsvarssamarbejde¹¹⁹ definerer blandt andet

- Rækkevidden af den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik¹²⁰
- De opgaver, hvortil civile og militære midler kan anvendes¹²¹
- Muligheden for overdragelse af opgaver til medlemsstaterne¹²²
- Det Europæiske Forsvarsagenturs opgaver¹²³
- Deltagelse i permanent struktureret samarbejde¹²⁴

Der er indført en **solidaritetsklausul**: Hvis en medlemsstat udsættes for et væbnet angreb på sit område, skal de øvrige medlemsstater yde den pågældende medlemsstat al den hjælp og bistand, der ligger inden for deres formåen¹²⁵.

Lissabontraktaten **bevarer grundtrækkene fra den eksisterende sikkerheds- og forsvarspolitik**. Målet er stadig en gradvis udvikling af en fælles EU forsvarspolitik, som med tiden kan føre til et fælles EU forsvar. Dette forudsætter dog stadig en enstemmig beslutning i Det Europæiske Råd. Hovedsigtet med den fælles sikkerheds- og forsvarspolitik er, at EU skal kunne varetage krisestyringsopgaver – de såkaldte Petersbergopgaver – med anvendelsen af såvel civile som militære midler, som stilles til rådighed af medlemsstaterne.

Lissabontraktaten **ajourfører hvilke typer opgaver**, der kan være tale om¹²⁶. Det drejer sig om følgende opgaver:

- Fælles aktioner på nedrustningsområdet,

¹¹⁷ Jf. artikel 2, stk. 4, i TEUF.

¹¹⁸ Jf. artikel 40 i TEU.

¹¹⁹ Dvs. artikel 42-46 i TEU.

¹²⁰ Jf. artikel 42 i TEU.

¹²¹ Jf. artikel 43 i TEU.

¹²² Jf. artikel 44 i TEU.

¹²³ Jf. artikel 45 i TEU.

¹²⁴ Jf. artikel 46 i TEU.

¹²⁵ Jf. artikel 42, stk. 7, i TEU.

¹²⁶ Jf. artikel 43 i TEU.

- Humanitære opgaver og redningsopgaver,
- Rådgivnings- og bistandsopgaver på det militære område,
- Konfliktforebyggende og fredsbevarede opgaver,
- Kampstyrkers opgaver i forbindelse med krisestyring, herunder fredsskabelse og postkonfliktstabiliseringsoperationer.

Desuden fastslås det, at disse opgaver kan bidrage til bekæmpelse af terrorisme.

Som noget nyt kan det **overlades til en gruppe af medlemsstater** at varetage disse opgaver, som så stiller den nødvendige militære eller civile kapacitet til rådighed¹²⁷. Dette har dog bl.a. allerede fundet sted i forbindelse med EU-operationen i Congo i 2003, hvor det kun var en mindre gruppe af lande, som deltog. EU har ikke altid tilstrækkelig kapacitet til at påtage sig sådanne opgaver. Et vigtigt mål med Lissabontraktaten er derfor også at bidrage til en gradvis opbygning af den nødvendige kapacitet. Lissabontraktaten forpligter bl.a. derfor medlemsstaterne til gradvist at forbedre deres militære kapacitet.

Som noget nyt indføres en mulighed for, at medlemsstater kan gå sammen i et **permanent struktureret samarbejde** om udviklingen af militær kapacitet – f.eks. deltagelse i samarbejdsprogrammer for udvikling af forsvarsmateriel¹²⁸. Til at bistå med udviklingen af den militære kapacitet **traktatfæstes** nu også oprettelsen af et europæisk agentur for forsvarsmateriel, forskning og militær kapacitet, også benævnt **Det Europæiske Forsvarsagentur**¹²⁹. Rådet oprettede dog allerede agenturet den 12. juli 2004 ved en fælles aktion. Endelig præciseres, at ansvaret for den mere konkrete fastlæggelse af et lands militære kapacitet forbliver et nationalt anliggende.

Det danske forsvarsforbehold

Forsvarsforbeholdet indebærer, at Danmark ikke deltager i udarbejdelsen og gennemførelsen af afgørelser og tiltag indenfor forsvarsområdet. Danmark bidrager så heller ikke til finansieringen af aktioner inden for forsvarsområdet. Danmark kan dog ikke forhindre, at de øvrige EU-lande udvikler deres samarbejde på området.

* * *

¹²⁷ Jf. artikel 27, stk. 5, i TEU.

¹²⁸ Jf. artikel 46 i TEU.

¹²⁹ Jf. artikel 45 i TEU.

Udenrigsudvalget

Udvalgets sagsområder: *udenrigs- og sikkerhedspolitiske spørgsmål samt udviklingssamarbejde.*

Fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik

Lissabontraktaten indebærer en **stærkelse af samordningen af EU-politikinstrumenter** på det eksterne område, navnlig ved oprettelsen af posten som højtstående repræsentant for udenrigsanliggender.

Med Lissabontraktaten oprettes posten som **højtstående repræsentant for udenrigsanliggender** med to funktioner - han/hun skal både være formand for Rådet for Udenrigsanliggender og en af Kommissionens næstformænd – og skal sikre sammenhæng i Unionens optræden udadtil¹³⁰. Han/hun udnævnes af Det Europæiske Råd med samtykke fra Kommissionens formand. Som en af Kommissionens næstformænd er han/hun underlagt Europa-Parlamentets afstemning om indsættelse af den samlede Kommission. En erklæring, som Europa-Parlamentets repræsentanter tog initiativ til, og som kom i stand hen mod slutningen af regeringskonferencen, sikrer Europa-Parlamentet ret til at blive inddraget i udnævnelsen af den midlertidige første højtstående repræsentant.

Endvidere smeltes Unionen og Fællesskabet sammen til **én juridisk person**¹³¹. Denne sammensmeltning har en særlig betydning for udenrigspolitikken, idet EU fremover kan indgå bindende aftaler med tredjelande og internationale organisationer, som både dækker det traditionelle arbejde i det daværende søjle 1-Fællesskab og den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik.

Samtidig indføres en **fælles procedurebestemmelse** for forhandling og indgåelse samt evt. suspension og domstolsprøvelse af disse internationale aftaler¹³². Bestemmelsen fastlægger også reglerne for samspillet mellem Kommissionen/udenrigsrepræsentanten, Rådet og Europa-Parlamentet.

Hovedreglen i forbindelse med afstemninger om aftaler, der berører den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik, vil som hidtil være **enstemmighed i Rådet**. Desuden inddrages Europa-Parlamentet som noget nyt i det

¹³⁰ Jf. artikel 27 i TEU.

¹³¹ Jf. artikel 47 i TEU.

¹³² Jf. artikel 218 i TEUF.

økonomiske, finansielle og tekniske samarbejde med tredjelande. Hidtil har Europa-Parlamentet ikke haft nogen større indflydelse på indgåelsen af internationale aftaler.

Grundlæggende **forbliver den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik et mellemstatsligt anliggende**, og bestemmelserne bibeholdes i et særskilt kapitel i Unionstraktaten¹³³. De mest markante ændringer i procedurerne er følgende:

- der i indføres et nyt, **særligt retsgrundlag for** vedtagelse af en afgørelse om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med medlemslandenes **behandling af personoplysninger** under udøvelsen af aktiviteter under FUSP'en¹³⁴.
- Der indføres en såkaldt "**passerelle**" (fransk for "gangbro"), som betyder, at Det Europæiske Råd med enstemmighed kan bemyndige Rådet til at **gå fra enstemmighed til kvalificeret flertal**, dog bortset fra i afgørelser, der har indvirkning på militær- eller forsvarsområdet¹³⁵.
- Det tilføjes, at **udenrigsrepræsentanten skal koordinere** medlemsstaternes samordning af deres optræden ved internationale organisationer¹³⁶.
- Lissabontraktaten bestemmer, at anvendelsen af **økonomiske sanktioner mod tredjelande** forudsætter et fælles forslag fra udenrigsrepræsentanten og Kommissionen, og der indføres krav om orientering af Europa-Parlamentet¹³⁷. Endvidere præciseres, at sanktioner også kan anvendes over for fysiske eller juridiske personer m.v.

Det præciseres, at **EF-Domstolen** (som ændrer navn til EU-Domstolen) fortsat ikke har nogen kompetence på FUSP-området¹³⁸. I den forbindelse præciseres det dog også, at Domstolen fortsat har kompetence til at kontrollere, om Unionens kompetencer på dette område udøves inden for de grænser og procedurer, der er fastsat i traktaterne, samt under retssager anlagt af private at prøve gyldigheden af retsakter på FUSP-området, der berører den umiddelbart og individuelt¹³⁹.

¹³³ Jf. artikel 23-46 i TEU.

¹³⁴ Jf. artikel 39 i TEU.

¹³⁵ Jf. artikel 31, stk. 3 og 4 i TEU.

¹³⁶ Jf. artikel 34 i TEU.

¹³⁷ Jf. artikel 215 i TEUF.

¹³⁸ Jf. 275, stk. 1, i TEUF.

¹³⁹ Jf. 275, stk. 2, i TEUF.

Endelig præciserer Lissabontraktaten **FUSP's særlige kendetegn**, idet det understreger, at FUSP-samarbejdet udgør sin egen kompetencekategori¹⁴⁰, og at gennemførelsen af den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik ikke berører procedurerne og beføjelserne på andre politikområder og omvendt¹⁴¹.

Udviklingssamarbejde og humanitær bistand

Lissabontraktatens samler bestemmelserne om udviklingssamarbejde og humanitær bistand i et selvstændigt afsnit¹⁴².

De nye regler indbefatter navnlig:

- indførelse af et **specifikt retsgrundlag for humanitær bistand**, som fremhæver politikens særlige karakter og anvendelsen af principperne i humanitær folkeret, især upartiskhed og ikke-forskelsbehandling¹⁴³.
- udtrykkelig angivelse af **bekæmpelse og udryddelse af fattigdom som det overordnede mål** for EU's politik for udviklingssamarbejde. Der skal tages hensyn til dette mål, når EU fører politikker ud i livet, som må forventes at påvirke udviklingslandene. Det indebærer også, at udviklingspolitikken er en selvstændig politik og ikke en gren af den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik.
- at Rådet - når der er behov for **akut finansiell bistand** - kan træffe afgørelse med kvalificeret flertal på forslag af Kommissionen.

Der skabes hjemmel for en række nye initiativer såsom en artikel om oprettelsen af et **frivilligt europæisk korps for humanitær bistand** og ændring i rammerne for gennemførelse af EU's bistandshjælp¹⁴⁴.

Endelig klassificerer Lissabontraktaten udviklingssamarbejde og humanitær bistand som **delte parallelle kompetencer**¹⁴⁵. Det betyder, at EU fører en selvstændig politik, som hverken forhindrer medlemslandene i at udøve deres kompetencer eller blot gør EU's politik til et supplement til medlemslandenes indsats.

* * *

¹⁴⁰ Jf. artikel 2, stk. 4, i TEUF.

¹⁴¹ Jf. artikel 40 i TEU.

¹⁴² Jf. femte del, afsnit III, i TEUF, dvs. artikel 208-214 i TEUF.

¹⁴³ Jf. artikel 214 i TEUF.

¹⁴⁴ Jf. artikel 214, stk. 5, i TEUF.

¹⁴⁵ Jf. artikel 4, stk. 4, i TEUF.

Udvalget for Fødevarer, Landbrug og fiskeri

Udvalgets sagsområder: *Fødevarer, landbrug, fiskeri, gartneri og havebrug, veterinærvæsen samt grundforbedring.*

Landbrug

Lissabontraktatens væsentlige ændring på landbrugsområdet består i, at **Europa-Parlamentet bliver medlovgiver** i forbindelse med den fælles landbrugspolitik i kraft af, at høringsproceduren erstattes af den såkaldte "almindelige lovgivningsprocedure", som svarer til den tidligere fælles beslutningsprocedure. Hidtil har det på landbrugsområdet alene været Rådet, der skulle træffe afgørelse efter høring af Europa-Parlamentet¹⁴⁶.

Endvidere bliver **Europa-Parlamentet** med Lissabontraktaten med til at bestemme de **overordnede finansielle rammer for landbrugspolitikken**, fordi Europa-Parlamentet får medindflydelse på de obligatoriske udgifter¹⁴⁷.

Europa-Parlamentet vil dog fortsat ikke have indflydelse på fastsættelsen af landbrugspolitikens priser, afgifter, støtte og kvoter. Her træffer Rådet afgørelse alene, med kvalificeret flertal¹⁴⁸.

Endelig præciseres det i de indledende bestemmelser, at EU's landbrugspolitik er et **område med delt kompetence** mellem Unionen og EU-landene¹⁴⁹. Dette var også tilfældet tidligere, men præciseres først nu i traktaten.

Fiskeri

Ændringen af lovgivningsproceduren fra høringsprocedure til almindelig lovgivningsprocedure gælder også den fælles fiskeripolitik. Derudover bliver **Europa-Parlamentet** med Lissabontraktaten med til at bestemme de **overordnede finansielle rammer** for fiskeripolitikken, fordi Europa-Parlamentet får medindflydelse på de obligatoriske udgifter¹⁵⁰.

¹⁴⁶ Jf. artikel 43, stk. 1, i TEUF, som erstatter EF-traktatens artikel 37.

¹⁴⁷ Jf. artikel 314 i TEUF.

¹⁴⁸ Jf. artikel 43, stk. 3, i TEUF.

¹⁴⁹ Jf. artikel 4, litra d), i TEUF.

¹⁵⁰ Jf. artikel 314 i TEUF.

Dog vil den almindelige lovgivningsprocedure ikke finde anvendelse på fastsættelsen og fordelingen af fiskerimuligheder (dvs. **fiskekvoterne**). Her vil Rådet som hidtil skulle træffe afgørelse med kvalificeret flertal og uden høring af Europa-Parlamentet ¹⁵¹.

Endvidere præciseres det i de indledende bestemmelser til traktaten om Unionens funktionsmåde, at bestemmelser om bevarelse af havets biologiske ressourcer inden for rammerne af den fælles fiskeripolitik (dvs. **fiskekvoterne**) henhører under **EU's enekompetence** ¹⁵², hvorimod **resten af fiskeripolitikken** er et område med **delt kompetence** mellem Unionen og EU-landene ¹⁵³. Dette var også tilfældet tidligere, men det præciseres først nu eksplicit i traktatteksten.

Dyrevelfærd

Den hidtil gældende protokol om dyrebeskyttelse og dyrevelfærd får en mere central placering i traktatgrundlaget, idet **protokollen integreres i selve teksten til traktaten om Unionens funktionsmåde** ¹⁵⁴.

Ifølge den nye traktatbestemmelse skal EU og medlemsstaterne i forbindelse med fastlæggelsen og gennemførelsen af visse centrale politikområder tage **fuldt hensyn til velfærden hos dyr** som følende væsener, samtidig med at de skal respektere medlemsstaternes love og administrative bestemmelser samt deres skikke, navnlig med hensyn til religiøse ritualer, kulturelle traditioner og regionale skikke.

Indlemmelsen af protokollen om dyrebeskyttelse og dyrevelfærd i traktatteksten har ikke umiddelbart retlige konsekvenser, da der er tale om en eksisterende bestemmelse fra en protokol, som har samme retlige status, om end der ligger en vis signalværdi i at placere bestemmelsen i selve traktatteksten.

* * *

¹⁵¹ Jf. artikel 43, stk. 3, i TEUF.

¹⁵² Jf. artikel 3, litra d), i TEUF.

¹⁵³ Jf. artikel 4, litra d), i TEUF.

¹⁵⁴ Jf. artikel 13 i TEUF.

Udvalget for Udlændinge og integrationspolitik

Udvalgets sagsområder: *Udlændingelovgivning, sager vedrørende flygtninge, indvandrere og etniske minoriteter, for så vidt angår ophold i Danmark, samt integrationslovgivningen.*

- Grænsekontrol, asyl og indvandring

Lissabontraktatens nye regler om grænsekontrol, asyl og indvandring – inden for samarbejdet om retlige og indre anliggender - indebærer navnlig en **overgang fra enstemmighed til kvalificeret flertal** samt **inddragelsen af Europa-Parlamentet som medlovgiver** i overensstemmelse med den almindelige lovgivningsprocedure¹⁵⁵. De nye bestemmelser omfatter i vid udstrækning traktatmæssige præciseringer af mål og planer, som Det Europæiske Råd allerede har udstukket inden for de hidtidige traktater, og omfatter således ikke væsentlige indholdsmæssige ændringer af selve politikområdet.

Nyhederne i traktatteksten er navnlig:

- fremhævelsen af et almindeligt **princip om solidaritet og rimelig ansvarsfordeling**¹⁵⁶
- en ny målsætning og et nyt retsgrundlag om gradvis indførelse af et **integreret system for forvaltningen af de ydre grænser**¹⁵⁷
- en **ny hjemmel til fastsættelse af bestemmelser om pas, identitetskort, opholdsbeviser og lign**¹⁵⁸. Beslutningsproceduren er dog den samme, som den, der hidtil har været gældende¹⁵⁹ nemlig enstemmighed i Rådet og høring af Europa-Parlamentet. Med den hidtidige hjemmel er der således vedtaget en forordning om biometriske kendetegn i europæiske pas.
- en selvstændig bestemmelse om en **fælles europæisk asylpolitik**¹⁶⁰
- en selvstændig bestemmelse om **fælles indvandringspolitik**¹⁶¹, som tidligere var slået sammen med asylpolitikken¹⁶². Navnlig fremhæves

¹⁵⁵ Jf. artikel 77-80 i TEUF.

¹⁵⁶ Jf. artikel 80 i TEUF.

¹⁵⁷ Jf. artikel 77, stk. 1, litra c), i TEUF.

¹⁵⁸ Jf. artikel 77, stk. 3, i TEUF.

¹⁵⁹ EF-traktatens artikel 62, nr. 2, litra a), om grænsekontrol.

¹⁶⁰ Jf. artikel 78 i TEUF.

¹⁶¹ Jf. artikel 79 i TEUF.

¹⁶² EF-traktatens art 63.

bekæmpelsen af menneskehandel, især handel med kvinder og børn. Det bestemmes udtrykkeligt, at den fælles indvandringspolitik ikke berører medlemslandenes ret til at fastlægge, hvor mange der kan indrejse fra tredjelande for at søge arbejde som lønmodtager eller selvstændig erhvervsdrivende¹⁶³,

- et nyt, udtrykkeligt retsgrundlag om støtte og fremme af **integration af tredjelandsstatsborgere** med lovligt ophold¹⁶⁴.

Lissabontraktaten medfører også en række omrokeringer af hidtidige bestemmelser. Bl.a. flyttes retsgrundlagene for foranstaltninger om henholdsvis *pas, identitetskort, opholdstilladelser*¹⁶⁵ og om *indefrysning af aktiver for at bekæmpe terrorisme*¹⁶⁶, til Lissabontraktatens samarbejde om frihed, sikkerhed og retfærdighed¹⁶⁷. Det betyder samtidig, at de to hjemmelsbestemmelser ikke finder anvendelse for Danmark, idet de omfattes af det danske retsforbehold.

Det samme gælder vedtagelsen af foranstaltninger vedrørende *dataskyttelse* i forhold til det politimæssige og strafferetlige samarbejde, som ligeledes vil være omfattet af det danske forbehold.

Med Lissabontraktaten tilføjes desuden en bestemmelse i traktaten om Unionens funktionsmåde¹⁶⁸, som fastslår, at medlemsstaterne fri kan etablere samarbejde og koordinering mellem deres kompetente instanser inden for deres administration med ansvar for beskyttelsen af den nationale sikkerhed.

Endelig får **EF-Domstolen** (som ændrer navn til EU-domstolen) kompetence til at behandle sager inden for RIA-samarbejdet, herunder samarbejdet om *grænsekontrol, asyl og indvandring*.

* * *

Udvalget for Videnskab og teknologi

Udvalgets sagsområder: *Forskningspolitik, herunder kontaktorganet mellem Folketingets medlemmer og repræsentanter for den videnskabelige forskning, universitetslovsinstitutioner, forskeruddannelser, herunder erhvervs Ph.D-*

¹⁶³ Jf. artikel 79, stk. 5, i TEUF.

¹⁶⁴ Jf. artikel 79, stk. 4, i TEUF.

¹⁶⁵ EF-traktatens artikel 18, stk. 3.

¹⁶⁶ EF-traktatens artikel 60.

¹⁶⁷ Hhv. artikel 77, stk. 3, og artikel 75 i TEUF.

¹⁶⁸ Jf. artikel 73 i TEUF.

ordningen, samt informationsteknologi, herunder telesektoren, samt teknologisk udvikling og innovation

Forskning

Lissabontraktaten præciserer, at målet om at styrke Unionens videnskabelige og tekniske grundlag skal nås ved **gennemførelse af et europæisk forskningsrum** med fri bevægelighed for forskere samt videnskabelig og teknologisk viden¹⁶⁹. Dermed nævnes "det europæiske forskningsrum" nu specifikt i selve traktatteksten. Det europæiske forskningsrum blev ellers lanceret i 2000 af Kommissionen med det formål at skabe attraktive muligheder for forskerne, og som et fællesbegreb for alle de virkemidler, som EU kan gøre brug af til at samordne forskning og innovation såvel i de enkelte medlemsstater som på EU-plan. Sprogbrugen udtrykker samtidig et politisk ønske om at gøre den fri bevægelighed for viden til en "femte frihed" (i lighed med den fri bevægelighed for varer, tjenesteydelser, personer og kapital).

Foranstaltninger til gennemførelse af det europæiske forskningsrum skal træffes efter den almindelige lovgivningsprocedure, af Europa-Parlamentet og Rådet, og med kvalificeret flertal i Rådet¹⁷⁰.

Rumpolitik

Lissabontraktaten indfører et **nyt retsgrundlag om en europæisk rumpolitik**, som skal supplere medlemslandene ved at fremme videnskabelige og tekniske fremskridt, industriens konkurrenceevne og iværksættelse af politikker samt etablere relevante forbindelser til Den Europæiske Rumorganisation¹⁷¹.

Foranstaltninger inden for rumpolitikken vil fremover skulle træffes efter den **almindelige lovgivningsprocedure**, dvs. af Europa-Parlamentet og Rådet, som træffer afgørelse med kvalificeret flertal, og efter høring af Regionsudvalget og Det Økonomiske og Sociale Udvalg. Den almindelige lovgivningsprocedure svarer i hovedsagen til den fælles beslutningsprocedure, som hidtil har været gældende.

Det præciseres i de indledende bestemmelser til traktaten om Unionens funktionsmåde, at Unionen på områderne forskning, teknologisk udvikling og rummet har kompetence til at gennemføre tiltag, navnlig til at fastlægge og

¹⁶⁹ Jf. artikel 179 i TEUF, som erstatter EF-traktatens artikel 163.

¹⁷⁰ Jf. artikel 182, stk. 5, i TEUF.

¹⁷¹ Jf. artikel 189 i TEUF.

iværksætte programmer, men at **udøvelsen af denne kompetence ikke kan føre til, at medlemsstaterne forhindres i at udøve deres kompetence**¹⁷².

Med venlig hilsen

Thomas Fich
(3611)

¹⁷² Jf. artikel 4, stk. 3, i TEUF.